

Hallintovaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Asedirektiivin muuttaminen

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Asedirektiivin muuttaminen (E 60/2015 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Kalle Kekomäki, sisäministeriö
- neuvotteleva virkamies Hannele Taavila, sisäministeriö
- poliisitarkastaja Seppo Sivula, sisäministeriö
- asehallintopäällikkö Mika Lehtonen, Poliisihallitus
- toiminnanjohtaja Pertti Laatikainen, Maanpuolustuskoulutusyhdistys
- sihteeri Nina Holmberg, Asealan Elinkeinonharjoittajat ry
- erikoisasiantuntija Antti Sukuvaara, Asealan Elinkeinonharjoittajat ry
- puheenjohtaja Jukka Sassi, Asehistorian Liitto r.y.
- sihteeri Mikko Hietala, Asekauppiaiden Liitto ry
- varapuheenjohtaja Marko Patrakka, Reserviläisurheiluliitto ry
- puheenjohtaja Juhani Jokinen, Suomen Asehistoriallinen seura ry
- järjestöpäällikkö Teemu Simenius, Suomen metsästäjäliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- puolustusministeriö
- Pääesikunta
- Tulli
- Suomen riistakeskus
- Ampumaharrastusfoorumi
- Reserviläisliitto - Reservin Aliupseerien Liitto ry
- Suomen Ampumahiihtoliitto ry
- Suomen Ampumaurheiluliitto ry
- Suomen Reserviupseeriliitto ry
- Euroopan parlamentin jäsen Jussi Halla-aho

Valiokunnan lausunto HaVL 15/2015 vp

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Valtioneuvoston E-kirjeessä on kysymys ennakkovaikuttamisesta asedirektiivin mahdolliseen muutosehdotukseen. E-kirjeen mukaan saatujen tietojen perusteella on ennakoitavissa, että komissio esittää muutoksia ainakin sarjatuliaseiden (A-luokka) hankintaan ja hallussapitoon yksityisten osalta, rynnäkkökivääreiden ja konepistoolien puoliautomaattiversioiden siirtämistä direktiivin A-luokkaan sekä aseiden nettikaupan rajoittamista yksityishenkilöiltä.

Valtioneuvoston kanta

Sarjatuliaseiden kieltäminen ja aseiden puoliautomaattiversioiden rajoittaminen

Suomi katsoo, että rynnäkkökiväärien puoliautomaattiversioiden osalta tulisi ensisijassa toteuttaa niiden laitonta kauppaa ehkäiseviä toimia. Laiton kauppa vaikeutuu osaltaan, kun komissio saa voimaan yhteiset deaktivoitistandardit. Komission ilmoituksen mukaan deaktivoitistandardeja koskevasta komission asetuksesta on tarkoitus päättää 3.11.2015 pidettävässä asekomitean kokouksessa. Lisäksi tällaisten aseiden laitonta hankintaa voidaan rajoittaa yhtenäistämällä niiden osien luvanvaraisuutta koskevia tulkintoja esimerkiksi määrittelemällä eri osien luvanvaraisuus nykyistä yksityiskohtaisemmin asedirektiivissä. Internet-kaupan sääntelyä ja valvontaa tehostamalla voidaan ehkäistä näiden ampuma-aseiden päätymistä laittomaan käyttöön. Luvallisen hallussapidon kieltämisen sijaan voitaisiin säädellä kyseisen tyyppisten aseiden hankkimista ja hallussapitoa asedirektiivin nykysäännöksiä tarkemmin esimerkiksi sääntelemällä yksityiskohtaisemmin luvansaannin perusteita, esimerkiksi harrastettavia lajeja, ja niiden osoittamista, esimerkiksi edellyttämällä luvanhakijoilta kuulumista ampumaseuraan. Lisäksi voitaisiin tehostaa luvanhakijoiden ja -haltijoiden valvontaa esimerkiksi määrävuosittaisella harrastuksen jatkumisen ja luvanhaltijan sopivuuden kontrolloinnilla tai lupien määräaikaaisuudella.

Rajoitukset asekeräilijöille

Koska deaktivoiduilla sarjatuliaseilla ei ole juurikaan keräilyllistä merkitystä, niiden kieltäminen siviileiltä ei aiheuta merkittävää haittaa Suomen aseharrastukselle. Sarjatuliaseisiin tulisi jatkossakin voida antaa keräilyperusteisia hankkimislupia museoille mukaan lukien museoita vastaavat yksityiskokoelmat. Sarjatuliaseisiin on jatkossakin voitava myöntää lupia esimerkiksi testaustarkoituksiin.

Nettikaupan rajoittaminen

Internet-kaupan ja muun etäkaupan osalta kokonaan kieltämistä parempana vaihtoehtona olisi sen nykyistä yksityiskohtaisempi sääntely. Ostajan henkilöllisyyden ja hankkimiseen oikeuttavan luvan luotettava selvittäminen tulisi säännellä. Jäsenvaltiosta toiseen tapahtuvan etämyynnin valvontaa voitaisiin tehostaa myös asedirektiivin tietojenvaihtojärjestelmää tehostamalla.

Valiokunnan lausunto HaVL 15/2015 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valtioneuvoston E-kirjeessä on kysymys ennakkovaikuttamisesta aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annetun neuvoston direktiivin 91/477/ETY (jäljempänä asedirektiivi) mahdolliseen muutosehdotukseen. E-kirjeen mukaan komissio on valmistelemassa ehdotusta asedirektiivin muuttamiseksi. Saadun tiedon mukaan komissio on antanut 18.11.2015 tätä koskevan ehdotuksen, josta valtioneuvosto valmistelee erillisen U-kirjeen. Tässä lausunnossaan valiokunta käsittelee asedirektiivin muuttamiseen liittyviä kysymyksiä ainoastaan ennakkovaikuttamismuistion (E 60/2015 vp) ja siihen saamiensa asiantuntijalausuntojen pohjalta. Valiokunta lausuu aiheesta laajemmin ja tarkemmin tulevan U-kirjeen yhteydessä.

Asedirektiivissä säädetään minimivaatimukset jäsenvaltioiden ampuma-aselainsäädännölle. Asedirektiivi asettaa kansalliselle sääntelylle vain minimitason, ja direktiivin on todettu olevan eräiltä keskeisiltä osiltaan, muun muassa aseiden ja aseiden osien määritelmien osalta, tulkinnanvarainen. Tämän vuoksi jäsenvaltioiden kansalliset lainsäädännöt poikkeavat toisistaan. Tästä puolestaan seuraa, että EU:n alueella erilaisia ampuma-aseita tai aseiden osia voidaan saada laillisesti haltuun ja sisärajavalvonnan ollessa heikkoa kuljettaa toiseen jäsenvaltioon, jossa sama toiminta on lain vastaista. Nykyinen kontrollijärjestelmä on EU:n sisämarkkinoilla siten tehoton ja kiinnijäämisriski vähäinen.

Ennakoarvioiden mukaan komission muutosehdotukset saattaisivat koskea ainakin sarjatuliaseiden (A-luokka) hankintaa ja hallussapitoa yksityisten osalta, rynnäkkökivääreiden ja konepistoolien puoliautomaattiversioiden siirtämistä direktiivin A-luokkaan sekä aseiden nettikaupan rajoittamista yksityishenkilöiltä. Muutosten kaavaillusta sisällöstä ei ole käytettävissä sen yksityiskohtaisempaa tietoa kuin E-kirjeessä on todettu.

Asiassa saadun selvityksen perusteella voidaan kuitenkin yhtyä valtioneuvoston E-kirjeessä esitettyyn arvioon, että edellä mainituilla rajoituksilla olisi merkittäviä vaikutuksia ampuma-aseiden hankkimiseen ja hallussapitoon sekä ampumaharrastukseen Suomessa. Tarkemmasta sisällöstään ja laajuudestaan riippuen rajoitukset vaikuttaisivat Suomessa vapaaehtoiseen maanpuolustukseen, reserviläisammuntaan, urheiluammuntaan, metsästyksen ja asekeräilyyn. Tällä olisi vaikutusta edelleen myös asevalmistajien ja elinkeinonharjoittajien elinkeinoon.

Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä erityistä huomiota direktiivimuutosten vaikutuksiin vapaaehtoisen maanpuolustuksen kannalta. Vapaaehtoisella maanpuolustuksella on Suomessa keskeinen merkitys maanpuolustustahdon ja maanpuolustustaitojen ylläpitämisessä. Suomen puolustus perustuu alueelliseen puolustukseen ja asevelvollisuusarmeijaan. Asevelvollisuusarmeijasta yli 95 % on reserviläisiä, joiden kouluttamiseksi puolustusvoimat järjestää kertausharjoituksia ja tilaa Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä sotilaallista koulutusta. Vapaaehtoinen maanpuolustustyö tukee suorituskykyisen reservin ylläpitämistä ja valmiutta tukea muita viranomaisia.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan rynnäkkökiväärien ja konepistoolien puoliautomaattiversioiden kieltäminen tai luvansaannin rajoittaminen vain poikkeustapauksiin vaikuttaisi merkittävästi vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Ammuntaan liittyvä koulutus- ja kilpailutoiminta toteutetaan lähes yksinomaan sellaisilla aseilla, jotka olisivat mainitun rajoituksen piirissä. Rajoi-

Valiokunnan lausunto HaVL 15/2015 vp

tus tarkoittaisi käytännössä tämän tyyppisen toiminnan loppumista nykymuodossaan, ja sen myötä sillä olisi suuri vaikutus annettavan vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen sisältöön ja käytännön toteutukseen. Tätä kautta muutoksella voi olla vaikutusta reserviläisten sodan ajan taitoihin ja maanpuolustustahtoon. Valiokunnan mielestä mahdollinen reserviläisharjoittelun alasajo antaisi myös varsin kummallisen signaalin ulospäin. Saadun selvityksen mukaan muutos vaikuttaisi myös Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen asemaan puolustusvoimien strategisena koulutuskumppanina. Näin olisi etenkin, jos lainsäädäntö ei sallisi toimintatavaltaan itselataavien kertatuliaseiden omistamista ja hallussapitoa julkisoikeudellisille yhdistyksille.

Puoliautomaattitoimisia aseita käytetään Suomessa myös urheiluammunnassa ja metsästyksessä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan toimintatavaltaan itselataavien aseiden kieltämisen yksityishenkilöiltä arvioidaan johtavan käytännössä esimerkiksi pistooliammunnan ja E-kirjeessäkin mainittujen practical-lajien harrastamisen loppumiseen. Itselataavia kertatuliaseita koskeva rajoitus saattaisi sen toteuttamistavasta riippuen kohdistua myös joihinkin metsästyksessä käytettäviin ampuma-aseisiin. Komission mahdollinen esitys sarjatuliaseiden kieltämisestä yksityishenkilöiltä vaikuttaa Suomessa vain asekeräilijöihin.

E-kirjeen perusteella komission kaavailut aseiden nettikaupan rajoittamisesta yksityishenkilöiltä ovat hyvin epämääräisiä. Selvää ei esimerkiksi ole, koskisiko rajoitus myyntiä, hankkimista vai niitä molempia. E-kirjeessä mainitut asetyypit ovat jo nykyisin ampuma-aserajoitusten alaisia ja niiden liikkuminen Suomen rajojen yli edellyttää lupaa. Tulli valvoo, että Suomen rajat ylittävillä ampuma-aseilla on säädösten edellyttämät luvat. Komission kaavaileman rajoituksen pyrkimyksenä olisi ilmeisesti ehkäistä ampuma-aseiden sellaista laitonta hankkimista, joka tapahtuu hankkimalla osia eri jäsenvaltioista käyttämällä hyväksi näiden jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen eroja, joita on esimerkiksi osien luvanvaraisuudessa ja aseiden deaktivointisäännöksissä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomessa rikostutkinnan yhteydessä tehtyjen konetuliaseiden takavarikoissa on esiintynyt lupavapaita deaktivoituja konetuliaseita, joiden deaktivointi on aikoinaan tehty määräysten mukaisesti, mutta tavalla, joka mahdollistaa reaktivoinnin suhteellisen helposti. Myös nykyistä suomalaista käytäntöä kevyemmin ulkomailla deaktivoituja konetuliaseita on esiintynyt Suomessa takavarikoissa.

Valiokunta katsoo, että jäsenvaltioiden yhteiset deaktivointistandardit olisivat tehokas keino ehkäistä laitonta aseiden valmistusta ja laitonta kauppaa ja että standardien valmistelua tulee kiirehtiä. Ainakin suomalaisessa kontekstissa luvallisten aseiden hallussapidon ja hankkimisen rajoittamisen vaikutukset kohdistuisivat lähinnä niihin, jotka käyttävät aseita luvallisessa harrastustoiminnassa. Nettikaupan rajoittaminen vaikeuttaisi laillista aseiden ja mahdollisesti aseiden osien ja patruunoiden myymistä ja ostamista, jos myyjän ja ostajan välinen fyysinen etäisyys on pitkä, kuten Suomen kaltaisessa pitkien etäisyyksien maassa voi olla. Aseiden huolto ja uusiminen on myös osa aseturvallisuutta. Kansainvälisen nettikaupan osalta EU-tasoinen sääntely toisi lisäarvoa etenkin valvontaa tehostettaessa.

Komission kaavailemien toimenpiteiden tavoitteena on EU:n sisäisen turvallisuuden parantaminen. Valiokunnan käsityksen mukaan E-kirjeessä kuvatuilla toimenpiteillä ei ole mahdollista tehokkaasti ehkäistä laittomien aseiden tai aseiden osien hankintaa. Toimenpiteet sen sijaan puuttuvat merkittävällä tavalla lailliseen ja Suomessa jo varsin tiukasti säänneltyyn ja valvottuun toi-

Valiokunnan lausunto HaVL 15/2015 vp

mintaan. Valiokunnan saamasta selvityksestä myös ilmenee, että mitä vahvemaksi ja tiukemmaksi laillisten ampuma-aseiden kontrolli nousee, sitä enemmän kysyntä suuntautuu laittomaan asekauppaan. Direktiivimuutosten tulisiikin valiokunnan mielestä kohdistua nimenomaan laitton kaupan ehkäisemiseen. Lisäksi valiokunta korostaa, että rajat ylittävien rikosten torjunta edellyttää jatkuvaa jäsenvaltioiden viranomaisten välistä yhteydenpitoa ja koordinaatiota samoin kuin laajaa ja syvällistä asiaan liittyvän lainsäädännön tuntemista.

Valiokunnan näkemyksen mukaan Suomessa on tiukat, mutta toimivat järjestelyt, jotka mahdollistavat Suomessa turvallisen ja hallitun ase-, ampuma- ja reserviläisharrastamisen, metsästyksen, kilpailemisen sekä asekeräilyn. Valiokunta katsoo, että EU-säätelyssä tulisiikin pikemmin ottaa mallia Suomen toimivista järjestelyistä ja pyrkiä harmonisoimaan asioita sen suuntaisesti.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan painottaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 20.11.2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Timo V. Korhonen kesk
jäsen Thomas Blomqvist r
jäsen Antti Häkkänen kok
jäsen Mika Kari sd
jäsen Elsi Katainen kesk
jäsen Kari Kulmala ps
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Olli-Poika Parviainen vihr
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Joona Räsänen sd
jäsen Vesa-Matti Saarakkala ps
jäsen Matti Semi vas
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
varajäsen Reijo Hongisto ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne